

בית משפט המחוזי תל-אביב - יפו

רמ"ש 57452-09-23 פלונית ואח' נ' אלמוני

לפני כבוד השופט נפתלי שילה

המבקשת

פלונית
ע"י ב"כ עו"ד שי זילברברג ושיר וולמן

נגד

אלמוני

המשיב

פסק דין

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה מיום 10.7.23 (כב' השופטת ורד שביט פינקלשטיין בה"ט 7421-07-23) שהעניק למתאם הורי שמינה סמכויות הכרעה במחלוקות שבין הצדדים, לרבות בענייני רפואה של בנם הקטין.

א. רקע עובדתי

1. המבקשת (להלן גם: **האם**) והמשיב (להלן גם: **האב**) ניהלו קשר זוגי וביום 13.9.17 נולד בנם ג' (להלן: **הקטין**). כשהקטין היה בן שנתיים הצדדים נפרדו.
2. בחודש אוקטובר 2021 המשיב איים שיהרוג את המבקשת ועקב כך הוגש נגדו כתב אישום. המשיב הודה שאיים על המבקשת (ת"פ 25611-07-22) וביום 20.7.23 הוא הורשע בעובדות כתב האישום המתוקן בעבירה של איומים.
3. הצדדים ניהלו הליכים משפטיים בנושא חלוקת זמני השהות עם הקטין וביום 23.9.20 ניתן תוקף של פסק דין להסכמת הצדדים לפיה תקבע אחריות הורית משותפת, הקטין יהיה אצל האב פעמיים בשבוע כולל לינה וכן כל סוף שבוע שני מיום שישי ועד יום ראשון ונקבע מקום מפגש ללקיחת והחזרת הקטין, בגינה ציבורית. הצדדים אף הסכימו לפנות לתיאום הורי.
4. בעקבות חשש האם מאיומים ואלימות של המשיב כלפיה, האם יצאה עם הקטין למעון לנשים מוכות ביום 23.12.21 וביום 3.2.22 הצדדים הגיעו להסכמה במסגרת דיון בבקשה לצו הגנה שהגישה האם, לפיה יצומצמו הסדרי השהות של הקטין עם האב כך שהם יהיו ללא לינה ובנוכחות אחותו של האב.

5. במסגרת הליכים נוספים שהתנהלו בבית המשפט קמא, מונה מכון שלם לבחינת המסוגלות ההורית של הצדדים וכן את מצב הקטין. ביום 10.7.22 הוגשה חוות דעתו של מכון שלם בראשות ד"ר שרי שהמליץ על אחריות הורית משותפת, על הסדרי שהות שווים להורים, על הענקת סמכויות לעו"ס לצמצם או להרחיב את הסדרי השהות ועל הפניית הצדדים לתיאום הורי.
6. ביום 11.11.22 ניתן פסק דין נוסף ע"י ביהמ"ש קמא שבמסגרתו ניתן תוקף של פסק דין להמלצות מכון שלם, נקבע שזמני השהות של הקטין עם ההורים יהיו שוויוניים והוענקו סמכויות לפקידת הסעד בקשר לזמני השהות לפי סעיפים 19 ו- 68 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות תשכ"ב – 1962 (להלן: **חוק הכשרות**).
7. ביום 15.12.22 הגישה האם תביעה נוספת שבמסגרתה עתרה לכך שהמשמורת על הקטין תהיה אצלה בלבד ויצומצמו זמני השהות של הקטין אצל האב. זאת, לאור טענותיה בדבר התנהלות האב, במיוחד לאור הצרכים המיוחדים של הקטין.
8. ביום 16.5.23 הגיעו הצדדים להסכמות שקיבלו תוקף של פסק דין (להלן: **פסק הדין ממאי**). בין היתר הוסכם שתיוותר על כנה האחריות ההורית המשותפת על הקטין וזמני השהות השוויוניים בהתאם לפסק הדין מיום 11.11.22, בימים שבהם אין מסגרת חינוכית מקום המפגש ללקיחת והחזרת הקטין יהיה בבית הספר שבו לומד הקטין והצדדים יפעלו בהתאם להמלצות הגורם המקצועי המטפל בקטין. בנוסף הוסכם שמאחר שהקטין נמצא על הרצף האוטיסטי, הוא יטופל במסגרת מתאימה וככל שהאב לא יסכים למכון הציבורי שהאם הציעה, בית המשפט ימנה מכון ייעודי. כמו כן הוסכם כי: **"רק אם מי מהצדדים לא יפעל בהתאם להמלצת הגורם הטיפולי המקצועי ניתן יהיה להגיש בקשה במסגרת תיק יישוב סכסוך למתן סעד דחוף בעניין זה בצירוף המלצה של הגורם המקצועי"**. בנוסף נקבע שהסכם זה ממצה את כל טענות ותביעות הצדדים וכל התיקים ייסגרו.
9. לאור העובדה שהאב התנגד למכון הטיפולי שהאם הציעה עבור הקטין, הורה ביהמ"ש ביום 2.6.23 ליחידת הסיוע להגיש את המלצתה. ביום 28.6.23 הודיעה יחידת הסיוע שאין מסגרת ציבורית הנותנת מענה לכל הטיפולים הדרושים לקטין תחת קורת גג אחת ואת רוב הטיפולים ניתן לקבל דרך סל השירותים של קופת החולים. העו"ס המליצה שהצדדים ייפנו למרכז למשפחה של אלו"ט ב--- אשר נותן ייעוץ והכוונה לטיפול בילדים על הרצף האוטיסטי.
10. ביום 4.7.23 הגישה המבקשת בקשה לצו הגנה כנגד המשיב מאחר שלטענתה הוא איים עליה. לאחר דיון שהתקיים במעמד הצדדים ביום 10.7.23 ואשר במסגרתו הצדדים אף טענו בנוגע לזהות המכון שבו יטופל הקטין והאם התנגדה לתיאום הורי מאחר שתלוי ועומד הליך פלילי כנגד האב, ניתן פסק דין שדוחה את הבקשה לצו הגנה (להלן: **פסק הדין**) וניתנו במסגרתו הוראות נוספות אלו (להלן: **ההוראות הנוספות**):

"מצאתי להפנות את הצדדים לתיאום הורי, כאשר למתאמת ההורית תהינה סמכויות הכרעה בעניינים אשר שנויים בין הצדדים...בהתאם להמלצת מכון שלם...יידרש הקטין לקבלת המענים במסגרת קופת החולים או במסגרת שירותי הרווחה, ככל שקיים טיפול כאמור. בעניין זה יכריע רופא המשפחה של הקטין והוא זה שייקבע את המסגרת המתאימה לקבלת הטיפול בכל העניינים השונים הנדרשים לקטין. יצוין כי גם בעניין זה ולאחר שהצדדים יופנו לתיאום הורי, וככל שתתגלענה מחלוקות פרטניות, אזי תינתנה סמכויות למתאמת ההורית בעניין זה".

11. ביום 23.7.23 מינה ביהמ"ש קמא מתאם הורי "עם סמכויות הכרעה".

12. המבקשת לא השלימה עם ההוראות הנוספות שבפסק הדין והגישה את בקשת רשות הערעור שלפני. הבקשה הועברה לתגובת המשיב שאינו מיוצג, והוא הגיש תשובה קצרה (עמוד וחצי) שאין בה התייחסות לרוב טענותיה של המבקשת.

ב. תמצית טענות המבקשת

1. שאלת סיווג ההליך היא מורכבת. מחד, פסק הדין ניתן במסגרת בקשה לצו הגנה לפיכך ערעור עליו נדון בדן יחיד מכוח סעיף 37(ב)(7) **לחוק בתי המשפט** (נוסח משולב) תשמ"ד – 1984 (להלן: **חוק בתי המשפט**). מאידך, ההוראות הנוספות לא קשורות כלל לבקשה לצו הגנה ול**לחוק למניעת אלימות במשפחה** תשנ"א – 1991 (להלן: **החוק למניעת אלימות**) אלא לנושא האפוסטרופוסות ובנושא זה כבר ניתן פסק הדין ממאי. כמו כן, קיים ספק האם זכותה של המבקשת להגיש ערעור בזכות, בין היתר מאחר שהסתיים הדיון בנושא עם מתן פסק הדין או שיש צורך להגיש בקשת רשות ערעור מאחר שההוראות הנוספות ניתנו בהמשך לפסק הדין ממאי.

2. בכל מקרה, המבקשת הגישה את ההליך במסגרת בקשת רשות ערעור באופן ובמועד "המיטיב ביותר עם המשיב". אולם, נדמה שעסקינן בערעור בזכות שאמור להיות נדון בפני הרכב, שכן פסק הדין סיים את ההליך ומדובר בהוראות שאינן רלוונטיות לחוק למניעת אלימות. אם אכן מדובר בערעור בזכות, יש לעשות שימוש בתקנה 149(4) **לתקנות סדר הדין האזרחי** תשע"ט – 2018 ולהורות על הפיכת בקשת רשות הערעור לערעור.

3. טעה ביהמ"ש קמא כשחרג מהמסגרת הדיונית. לא נכון היה לערוך שינויים בהסכמות הצדדים שקיבלו תוקף של פסק דין בפסק הדין ממאי, במסגרת הליך של בקשה לצו הגנה שאמור היה להיות מתוחם לסעדים שהתבקשו בבקשה לצו הגנה. ההוראות הנוספות עוסקות בענייני אפוסטרופוסות מובהקים שאינם שייכים כלל לחוק למניעת אלימות.

4. אף אחד מהצדדים לא עתר לשינוי הסכמות הצדדים שניתן להן תוקף של פסק דין במסגרת פסק הדין ממאי. לכן, לא ברור מניין שאב בית המשפט קמא את סמכותו לתת סעד שאותו הוא לא נתבקש לתת.
5. בפסק הדין ממאי הוסכם שימונה גורם טיפולי שימליץ על הטיפולים להם נזקק הקטין. ואולם, מינוי של מתאם הורי שיינתנו לו סמכויות להחליט בכל עניין הנוגע לקטין - לרבות הטיפולים שהוא זקוק להם, וכתוצאה מכך ניטלה חלק מזכות האפטרופסות מידי ההורים - סותר לחלוטין את ההסכמות הנ"ל. ביהמ"ש קמא אף לא נימק כיצד בידו לתת החלטה הסותרת את הסכמות הצדדים שניתן להן תוקף של פסק דין בפסק הדין ממאי.
6. אין לחייב את הצדדים להשתתף בהליך תיאום הורי, במיוחד לאור אלימותו של המשיב. לחילופין, יש להגביל את פרק הזמן שבו הצדדים ישתתפו בתיאום הורי בעל כורחם ובכל מקרה, לא ניתן להעניק סמכויות הכרעה כלשהן למתאם הורי.
7. ההוראות הנוספות לא עולות בקנה אחד עם הפסיקה הקובעת שאין בידי בית המשפט להאציל את סמכותו לעו"ס וקל וחומר להאציל את סמכותו למתאם הורי. במקרה דנן, בית המשפט הסמיך את המתאם ההורי להכריע גם ביחס לסוגיות רפואיות וקבע שהוראותיו יגברו על הוראות הגורם הרפואי הרלוונטי.
8. כשם שבורר לא מוסמך להכריע בענייני הסדרי שהות אף אם הייתה הסכמה מטעם הצדדים לפנות לבורר, הוא הדין ביחס למתאם הורי. זאת ועוד: תיאום הורי הוא מנגנון לשוב סכסוך בהסכמה. מדובר בהליך גישורי במהותו שנועד לסייע לצדדים לתקשר ביניהם והוא מאבד את משמעותו אם ניתנות לו סמכויות הכרעה. הכנסת סמכויות הכרעה להליך תיאום בין ההורים, יש בו כדי להכווין את התנהגות הצדדים באופן שונה לחלוטין ולמעשה לסכל את מהות ההליך עצמו, שמטרתו הראשונית היא להביא להרגעת הסכסוך ולתקשורת טובה יותר בין ההורים.
9. קיים קושי אינהרנטי בהאצלת סמכות הכרעה לגורם שאינו מחויב לכללי המניעות, הצדק הטבעי וכיוצ"ב. בנוסף, לא ברור מדוע קבע ביהמ"ש קמא שמתאם הורי יוכל לגבור על המלצת רופא בסוגיות רפואיות שבהן אין לו יתרון על פני רופא אלא בדיוק להפך.
10. לא ניתן לכפות על ההורים קבלת שירותים מגורם פרטי ובית המשפט נעדר סמכות בדין להורות כך. בנוסף, זכותה של המבקשת שלא לפגוש במשיב במסגרת שאינה מסגרת חובה ולבית המשפט אין סמכות להורות על תיאום הורי חובה.
11. סעיף 25 לחוק הכשרות לא מאפשר האצלת סמכויות לצד ג' ועל בית המשפט להכריע במחלוקות שבין ההורים. גם סעיף 68 לחוק הכשרות אינו מהווה מקור סמכות להאצלת יכולת ההכרעה למתאם הורי. מינוי גורם פרטי עם העלויות הכרוכות בכך, לצד החובה להשתתף בהליך שהמבקשת אינה מעוניינת להשתתף בו, עולה כדי פגיעה בזכויות יסוד, בזכות לאוטונומיה הורית ובזכות הקניין.

12. הטלת חיוב לקבל טיפול דורשת תמיד הסמכה ברורה ומפורשת בחוק. בנוסף, לא ניתן לאפשר לבית המשפט להתפרק מסמכויותיו. זאת, במיוחד שעה שתיאום הורי אינו מקצוע מוסדר בישראל והוא נעדר תוכנית הכשרה מטעם המדינה או פיקוח ממשלתי. יש קושי בהפניה לגורם חיצוני שלא נערכת כל ביקורת מדינית אודותיו. מעיון באתר לתיאום הורי בישראל עולה שניתן לקבל "הכשרה" של מתאם הורי בחלוף שלושה ימי הכשרה בלבד ובלי כל תנאים מקדימים פורמאליים. אין זה נכון לכפות על אדם להפקיד את גורלו בפני גורם כזה.

13. כשיש היסטוריה של אלימות בין הצדדים, אין לשלוח אותם לתיאום הורי כלשהו, נוכח פערי הכוחות העצומים שביניהם, מקום בו יש צד כוחני ואלים מול צד שהיה קורבן לאלימות זו. לא בכדי נמסר לצדדים ע"י מחלקת הרווחה שמאחר שקיים הליך פלילי שבו המשיב הורשע בעבירות אלימות כנגד המבקשת, לא ניתן לקיים תיאום הורי. הליך כזה לא רק שעלול לא לסייע לצדדים אלא עלול להוות פגיעה של ממש במבקשת כנפגעת אלימות, שמוצאת עצמה מחויבת לשהות יחד עם המשיב, הפוגע, באותו חדר, בהליך גישור. אבסורד שלמרות שהרווחה המליצה שלא לקיים הליך תיאום הורי במסגרת ציבורית, הצדדים חויבו לפנות להליך פרטי.

14. ניתן להקיש מתקנה 16(6) **לתקנות להסדר התדייניות בסכסוכי משפחה** תשע"ו – 2016 (להלן: **תקנות ישוב סכסוך**) המורה כי במקום שבו הוגש כתב אישום כנגד מי מהצדדים לא יתקיים הליך של יישוב סכסוך. קל וחומר כשמדובר בהליך תיאום הורי שהוא תכופ ובלתי מפוקח ולא ניתן לקיימו כשהמשיב הורשע בעבירת אלימות כלפי המבקשת.

15. לחילופין, אף אם יידחו הטענות בעניין הסמכות לחייב את הצדדים ליטול חלק בתיאום הורי ולהעניק סמכויות לגורם המטפל, שגה ביהמ"ש בכך שלא תחם את הפנייה למתאם הורי במגבלת זמן כלשהי ובמיוחד כשמדובר בגורם פרטי שמקבל תשלום עבור כל מפגש. היה גם על ביהמ"ש קמא לתת הוראות מדויקות ביחס למטרות ההליך ודרך התנהלותו. ביהמ"ש קמא אף לא קבע אילו עניינים ספציפיים יכללו בסמכויות המתאם ההורי, תדירות המפגשים, באיזה שלב של אי הסכמה רשאי המתאם ההורי להכריע בהתאם לסמכויות שניתנו לו ועוד.

16. לאור האמור יש לבטל את ההוראות הנוספות שנקבעו בפסק הדין לפיהן קיימת חובה לפנות לתיאום הורי ולמתאם ההורי הוענקה סמכות הכרעה. לחילופין יש לתת הוראות והנחיות ברורות בדבר משך התיאום ההורי (לכל היותר שלושה חודשים) ואת מטרתו והיקפו.

ג. **תמצית טענות המשיב**

1. המבקשת מנהלת נגד האב מסע משפטי מתיש שמטרתו להפריד ולהרחיק ממנו את הקטין. יש לדחות את הבקשה ולהותיר את פסק הדין על כנו. מינוי המתאם ההורי נועד להקטין את החיכוכים בין ההורים וליצור לקטין שגרה יציבה.
2. המתאם ההורי לא בא להחליף את אנשי המקצוע בתחום הטיפול ואולם קיימת חשיבות עליונה בקיומו של מנגנון זה על מנת שהצדדים יגיעו להסכמות, במיוחד בכל הנוגע לטיפול המתאים והנחוץ לקטין ועל מנת ליצור יציבות בהסדרי השהות. מדובר בשיח שההורים מתקשים לנהל בעצמם ולכן אין לתחום ולהגביל את פעילות המתאם ההורי ויש להעניק לו את הסמכות להכווין את התהליך בהתאם לשיקול דעתו המקצועי והכל על מנת להיטיב עם הקטין.
3. המתאם ההורי שמונה אמור להקטין את החיכוך בין ההורים ולגשר על הפערים. ביטול סמכות ההכרעה של המתאם ההורי "יקשה על ההסדרה הכה מיוחדת".
4. כל הגורמים המקצועיים מצאו שהאב אינו אלים. האב מקדיש לקטין את כל זמנו הפנוי כשהם יחדיו והוא דואג לכל צרכיו ומבילה אתו זמן איכות במשחקים, יצירה, טיולים ופעילויות לימודיות חינוכיות מגוונות.
5. המבקשת משנה על דעת עצמה את הסדרי השהות באופן תכוף ללא הסכמת המשיב ובניגוד לפסק הדין. הדבר פוגע בשגרת העבודה של המשיב שעובד כעצמאי ומשבש את יכולתו לפרנס את הקטין.
6. המשיב לא התנגד לטיפולים הנחוצים לקטין. אולם, יש לבחור במרכז רפואי המעניק את מלוא הטיפולים לילד הנמצא על הרצף האוטיסטי ואין לבחור מכון שיתרונו היחיד הוא קרבתו לבית האם.
7. לאחרונה המבקשת נוהגת לנבל את פיה כלפי האב והדבר אף הוא מלמד על נחיצות המתאם ההורי. בסיוע המתאם ההורי "נוכל לייצר מציאות יציבה ובריאה לכולנו".

ד. דיון והכרעה

1. ראשית יש לדון בשאלה הפרוצדורלית: האם יש צורך ברשות ערעור או שיש זכות ערעור על פסק הדין וכן האם ניתן להכריע בבקשה בדין יחיד או שיש צורך במושב תלתא?
2. פסק הדין ניתן במסגרת הליך בקשה לצו הגנה לפי החוק למניעת אלימות. אכן, ההוראות הנוספות לא היו קשורות לבקשה לצו הגנה ואולם מאחר שהן ניתנו כחלק מפסק הדין בבקשה לצו הגנה, חל עליהם סעיף 37(ב)(7) לחוק בתי המשפט ולמבקשת יש זכות ערעור על פסק הדין והוא נדון בדין יחיד ולא בהרכב.
3. אם נראה בהוראות הנוספות בגדר החלטה שניתנה כהשלמה לפסק הדין ממאי וכטפלות לו - שהרי הן ניתנו לאור מחלוקת שהתעוררה בין הצדדים בנוגע למקום

המפגש שממנו האב צריך לקחת את הקטין ובנושא הקייטנה של הקטין - אזי אכן יש צורך בקבלת רשות ערעור. כפי שנקבע בע"א 3502/16 גיל הללי נ' כוכבה סיקרסקי (2.1.17): "כידוע, המבחן הנוהג לצורך סיווג של החלטות מעין אלה הוא מבחן מהותי, המתמקד בשאלה האם מדובר בהחלטה הטפלה לנושא המחלוקת, כגון החלטה שעניינה ביצוע פסק הדין - שאז מדובר ב"החלטה אחרת" הטעונה רשות ערעור או שמא מדובר בהחלטה הנוגעת לחיוב עצמו ואשר יש לראות בה משום פסק דין משלים או נוסף - שאז היא נתונה לערעור בזכות". במקרה דנן, ניתן לראות בפסק הדין שהורה על מינוי מתאם הורי מכריע, כטפל לפסק הדין ממאי שהורה על אחריות הורית משותפת וכאמצעי ליישום (ראו גם: ע"א 1894/19 הורביץ אורן נ' קרן אינטגרל (22.1.20)).

4. בע"א 8513/19 הבנק הבינלאומי הראשון נ' שושנה גזונדהייט (19.11.20) נקבע כי: "גם אם קיים ספק באשר לסיווג הנכון של ההחלטה, הרי שכבר נפסק, כי לגבי החלטות שניתנו לאחר פסק הדין הסופי, מן הראוי לנקוט מדיניות ליברלית בסיווגן כהחלטות שיש עליהן זכות ערעור או במתן רשות לערער עליהן". לפיכך, בכל מקרה, לאור חשיבות השאלה העקרונית שמעלה המבקשת בבקשתה והעוסקת באפשרות לחייב הורים לפנות לתיאום הורי ובאפשרות להעניק למתאם הורי סמכות הכרעה, יש לתת רשות ערעור ולפיכך, אדון בערעור לגופו.

5. (א) האם חרג ביהמ"ש קמא מסמכותו, עת שינה את ההסכמות שקיבלו תוקף של פס"ד בפסק הדין ממאי? במסגרת ההסכמות שהצדדים גיבשו בדיון שהתקיים בבית המשפט קמא ביום 16.5.23 ושניתן לו תוקף של פסק דין (פסק הדין ממאי), נקבע שהצדדים יפעלו בהתאם להמלצת הגורם הטיפולי שימונה ואם מי מהצדדים לא יפעל בהתאם להמלצת הגורם הטיפולי, יוכל הצד שכנגד להגיש בקשה בתיק יישוב סכסוך. הצדדים הסכימו כי: "הסכם זה ממצה את כל הטענות ו/או הדרישות ו/או התביעות בין הצדדים ובכפוף לאישורו ייסגרו כל התיקים התלויים ועומדים" מכאן, שלא ניתן היה לשנות את פסק הדין ממאי שאישר את הסכמת הצדדים ולא ניתן היה לקבוע מנגנון חילופי בדמות מינוי מתאם הורי עם סמכויות הכרעה, שעה שאף אחד מהצדדים לא עתר לכך ובמיוחד שעה שמנגנון זה סותר את הסכמת הצדדים שהושגה בחודש מאי. נטילת חלק מסמכויות ההורים מתוקף היותם אפוטרופסים של הקטין והעברתם למתאם הורי, לרבות בנושא הטיפולים שיוענקו לקטין, סותרת את ההסכמות שהצדדים שעוגנו בפסק הדין ממאי שבו נקבע מנגנון של מינוי גורם טיפולי ובהעדר הסכמה לקבל את המלצתו, פנייה לבית המשפט בבקשה ליישוב סכסוך. ביהמ"ש קמא לא נימק כיצד ההוראות הנוספות עולות בקנה אחד עם פסק הדין ממאי ומכוח מה שונו ההסכמות מחודש מאי.

6. בנוסף, ההוראות הנוספות ניתנו מבלי שמי מהצדדים עתר לקבלן. הדיון שבמסגרתו הן ניתנו עסק בבקשה לצו הגנה ואף אחד מהצדדים לא ביקש מינוי מתאם הורי ובטח שלא ביקש להעניק סמכויות הכרעה למתאם הורי. לפיכך, משלא התבקשה

כלל עמדת המבקשת לאפשרות זו ולא ניתנה לה זכות טיעון בשאלה מהותית זו, לא מוסמך היה ביהמ"ש להעניק סעד זה, שכלל לא נתבקש.

7. (ב) האם ניתן להעניק סמכויות הכרעה גורפות למתאם ההורי, במיוחד מבלי שהן הוגדרו ותוחמו כדבעי? סעיף 19 סיפא לחוק הכשרות קובע כי: "לא באו ההורים לידי הסכמה ביניהם בעניין אחר הנתון לאפוטרופוסתם רשאים הם יחד לפנות לבית המשפט ובית המשפט, אם לא עלה בידו להביאם לידי הסכמה ואם ראה שיש מקום להכריע בדבר, יכריע הוא בעצמו או יטיל את ההכרעה על מי שימצא לנכון". בבע"מ 421/17 פלוני נ' פלוני (21.3.17) (להלן: פס"ד פלוני) דן ביהמ"ש בפרשנות סעיף זה בכל הנוגע להענקת סמכויות לעו"ס להכריע במחלוקות הנוגעות לאפוטרופוסות ונקבע כי: "בסופו של יום עסקינן בכלי הגיוני כשלעצמו, נוכח קרבת העובדות הסוציאליות על בסיס שוטף למשפחה, ובלבד שבית המשפט ייקבע בפירוט ככל האפשר את המסגרת הראויה, הן לגבי הסמכויות הן לגבי התקופה, תוך אפשרות השגה לבית המשפט לפי הצורך". מכאן, שקיימת אפשרות למנות עו"ס להכריע בנושאים נקודתיים וזאת תוך מתן אפשרות להשגה בפני בית המשפט.

8. בפס"ד פלוני נפסק כי:

"ככלל, תפקידה של העובדת הסוציאלית הוא לסייע לבית המשפט ולהחוות את עמדתה המקצועית, אולם תפקיד ההכרעה השיפוטית מסור מטבע הדברים לבית המשפט. אכן, הדעת נותנת כי יתכנו עניינים שבשגרה בהם נדרשת החלטה מהירה, לטווח קצר, ומכאן יש מקום להחלטה על-ידי גורם שאינו שיפוטי; אולם ראוי להישמר מכך כאשר מדובר בשינוי הסדרי משמורת שנקבעו על-ידי בית המשפט, באופן ארוך טווח. על כן במקרה של שינוי מהותי או ארוך טווח, הדעת נותנת כי הצדדים יוכלו לפנות לעובדת הסוציאלית וזו תמליץ לבית המשפט כך או אחרת – אולם בית המשפט יהיה זה שיחליט האם לאשר את השינוי, תוך שיתן משקל משמעותי לעמדת גורמי המקצוע בכל הנוגע לטובתו של קטין...ואולם ההכרעה מסורה, בראש וראשונה, לידי בית המשפט. כמו כן, משניתנה הסמכות לעובדת הסוציאלית כבענייננו, עליה לנמק החלטותיה בכתב, ולו בקצרה, כך שבמידת הצורך – אם יבקש זאת אחד הצדדים – יוכל בית המשפט לדון בהחלטתה ובהשגות הצדדים עליה...במבט צופה פני עתיד, ראוי כאמור כי החלטות המשנות את הסדרי המשמורת לטווח הארוך, ככל שאין מדובר בשינויים המקובלים על שני הצדדים כאחד, ייעשו על-ידי בית המשפט ולא על-ידי העובדת הסוציאלית, לא מתוך כוונה חלילה לפגוע במעמדה אלא בשל כוונת המחוקק לחלוקת תפקידים ראויה בין הגורם הממליץ לגורם המכריע. לא כן, כאמור, באשר להחלטות קצרות טווח הנדרשות ביומיום".

9. במקרה דנן, בית המשפט לא העניק את סמכויות ההכרעה לעו"ס אלא למתאם הורי פרטי. הליך התיאום ההורי הוא הליך שביסודו הוא גישורי והוא מצריך גמישות, שיתוף פעולה ורצון טוב משני הצדדים. מטרת התיאום ההורי היא להקטין את

החיכוך והמתח שבין ההורים ולגבש הסכמות ככל הניתן. הדר' גוטליב במאמרו: "מתאם הורי – מודל ליישוב סכסוכים בין הורים הגרים בנפרד" **רפואה ומשפט**, גיליון 36 (2007), 118 מדגיש כי **"מתאם הורי אינו פועל כמטפל. תהליך תיאום הורי אינו תהליך טיפולי במובן הרגיל של המלה"**.

10. מאחר שמנגנון התיאום ההורי הוא מטבעו הליך מעין גישורי וקיימת חשיבות שכל צד ירגיש חופשי לומר את כל מה שעל ליבו ולפרט את מלוא עמדתו ללא כל חשש ומורא שדברים מסוימים שיאמר יוכלו לשמש כנגדו באם לא יושגו הסכמות, אין להעניק למתאם ההורי סמכות הכרעה. הענקת סמכות הכרעה למתאם הורי תפגע אנושות ביכולת לקיים הליך תיאום הורי מועיל, כן, פתוח, וענייני. אם ההורים ידעו שניתן יהיה לעשות שימוש בדברים שיאמרו בתיאום ההורי במידה והתיאום ההורי ייכשל, ממילא הם יפחדו לומר את כל שיש על ליבם והתוצאה תהיה שההליך התיאום ההורי ייפגע אנושות. זו הסיבה שככלל בהליך גישור קיים חיסיון מלא, מאחר שאם לא יוענק חיסיון מלא וניתן יהיה לעשות שימוש במידע שעלה בגישור, תסוכל מטרת הגישור והצדדים יימנעו מלדבר באופן חופשי ופתוח ולספק את כל המידע הרלוונטי. הוא הדין בהליך תיאום הורי שמהותו הוא הגעה להסכמות במחלוקות ולא הכרעה שנכפית על הצדדים. לכן, קיים קושי אינהרנטי להעניק סמכויות הכרעה למתאם הורי היות שעיקר תפקידו – תיאום הורי – עלול להפגע אנושות בעקבות סמכויות ההכרעה שהוענקו לו.

11. אף אם ניתן עקרונית להעניק סמכויות הכרעה למתאם הורי בהתאם לסעיף 19 או 68 לחוק הכשרות, יש להגדיר באופן מפורט ומדויק את היקף סמכויותיו. לא ניתן להעניק למתאם הורי סמכויות של גורם מכריע במחלוקת מבלי שהן הוגדרו ותוחמו היטב. שהרי, אם ביהמ"ש העליון קבע בפס"ד פלוני שלא ניתן להעניק סמכויות גורפות לעו"ס שהיא בעלת הסמכה, רישיון ופיקוח של רשויות המדינה, על אחת כמה וכמה שלא ניתן להעניק סמכויות כה נרחבות למתאם הורי פרטי שלא ידוע מה הסמכתו ואין עליו כל פיקוח. דר' גוטליב מציין במאמרו הנ"ל כי: **"ההכשרה הפורמאלית לתפקיד מתאם הורי, כפי שהיא כיום, מצטמצמת במספר סדנאות וימי עיון"**. בכל הכבוד, בית המשפט לא יכול "להפריט" את סמכות ההכרעה שהוענקה לו בדין ולהאצילה לגורם חיצוני פרטי, במיוחד שלא מדובר בסמכויות הכרעה נקודתיות ומוגדרות אלא ביחס ל"עניינים השנויים במחלוקת בין ההורים". אכן, הצדדים בתיק זה הרבו בהליכים ובמחלוקות והעסיקו את בית המשפט גם בזוטי דברים. אולם, הפתרון לריבוי בהליכים ובבקשות אינו יכול להיות באמצעות הפניית הצדדים לגורם חיצוני שיכריע אלא באמצעות הטלת הוצאות נכבדות כלפי מי שבקשתו לא היתה מוצדקת או שעמדתו נדחתה.

12. בעמ"ש 65367-08-22 ע' ס' נ' ע' פ' (18.7.23) ציינתי בנוגע למקרה שבו העניק ביהמ"ש קמא סמכויות לעו"ס ונטענה טענה בערעור בדבר העדר סמכותו של בית המשפט להורות כך כי: **"מדובר רק ביישום קונקרטי של הוראות פסק הדין ולא מדובר בשינוי כלשהו בהיקף חלוקת זמני השהות שנקבעו בפסק הדין. חלוקת**

החגים באופן שווה כפי שנקבעה בפסק הדין נותרה על כנה והעו"ס רק הוסמכה לקבוע האם למשל הקטינה תהיה ביום א' של סוכות אצל האם או שתהיה אצלה בשמחת תורה. לא מדובר בשינוי כלשהו בפסק הדין".

13. במקרה דנן סמכויות המתאם ההורי לא הוגבלו וניתנה לו סמכות הכרעה בכל מחלוקת בין הצדדים תוך שימת לב לפסקי הדין שניתנו. סמכות כה גורפת שהיא לא מתוחמת ומוגדרת ליישום ספציפי של הוראות פסק הדין, לא ניתן להעניק למתאם הורי. קל וחומר שלא ניתן לקבוע שהכרעתו תגבר על המלצת הגורם הרפואי, במיוחד שעה שהצדדים הסכימו עוד בחודש מאי על מנגנון בנושא הטיפוליים שהקטין נזקק להם (השוו: תמ"ש 54730-02-16 ב.ק. נ' ל.ק. (7.3.17)).

14. כשם שלא ניתן להקנות סמכות לבורר על מנת שיכריע בנושאים הקשורים להסדרי שהות ואפוטרופסות, כך לא ניתן להעניק סמכות הכרעה, במיוחד ללא הסכמת הצדדים, למתאם הורי. כפי שנקבע בת"א 3771/84 גליק נ' גליק, פ"מ תשמ"ז (2), 62, 67 (1984): **"עניינים של החזקת ילדים ומזונותיהם בוודאי אינם מסמכות של בורר, הן משום שגם כאן יש הלכות מפורשות בדין האישי, כמו למשל, נושא המזונות מדין צדקה, והן משום שבורר אינו מוסמך, במקום בית-משפט, לקבוע טובתו של הילד"**.

15. כב' השופטת נאור (כתוארה אז) קבעה בה"פ 627/89 רייכר נ' רייכר (31.12.89) כי: **"דעתי היא כי הורים אינם מוסמכים להתנצל מחובתם כהורים לשקול את טובת הילד על ידי העברת מחלוקות קרדינליות בענייני הקטין לבורר. אין לזהותו של הבורר במקרה שבפני כדי להשליך על הקביעה העקרונית אם חובות ההורים ניתנות להעברה לבורר. אין ערובה לכישוריו של בורר. בורר אינו חייב לנמק את הכרעתו, טול בורר שנתבקש על ידי הורים להכריע בשאלת החזקת ילד בידי אחד מהם והטיל, חלילה, מטבע (בינו לבין עצמו) והודיע על "פסק בורר". האם באופן זה ממלאים ההורים חובותיהם כלפי ילדיהם?"**.

נימוקים אלו יפים מקל וחומר ביחס למתאם הורי שלא מונה על פי הסכמת ההורים ולא ניתן להעניק לצד ג' שאינו חלק מהרשות השופטת, סמכויות הכרעה בחילוקי דעות בנושאים הקשורים לאפוטרופסות של ההורים. אין בית המשפט רשאי "להתפרק" מסמכויותיו ולהאצילם לגורם אחר.

16. בכל הכבוד, לא מובן גם מדוע קבע ביהמ"ש קמא שהכרעת המתאם ההורי תגבר על המלצת רופא המשפחה של הקטין בכל הנוגע למתן טיפולים לקטין ו"מחלוקות פרטניות". שהרי, ברור שלרופא יידע בתחומים אלו שאין למתאם ההורי. המנגנון שנקבע בפסק הדין ממאי הוא המנגנון הראוי למקרה שתתעורר מחלוקת בין ההורים בנוגע להמלצות הרופא.

17. (ג) האם ניתן לחייב את ההורים להשתתף בהליך של תיאום הורי? במקרים רבים מומלץ בתסקיר או בחוות דעת של מומחה שמונה, שההורים ישתתפו בתיאום הורי. גם במקרה דנן המליץ דר' שרי ממכון שלם על הפניית הצדדים לתיאום הורי ובנספח לחוות דעתו (עמ' 47-48) ניתן פירוט קצר על מודל התיאום ההורי. בין היתר נאמר שמטרת תהליך התיאום ההורי הוא: "הקטנת החיכוך הבין הורי לטובתם של הילדים... התיאום ההורי הינו תבנית פתרון לקונפליקט גבוה, מעבר לגישור... בתהליך זה הילד הוא במרכז והמטרה להוציא אותו מהמלכוד באמצע המאבק בין ההורים". מתיאור ההליך עולה שעל הצדדים לחתום על "חוזה תיאום הורי הכולל הסכמה, הבנה ומחויבות לתהליך" ואחד מהעקרונות המנחים של ההליך הוא "מחויבות לדיאלוג ושיתוף פעולה בין ההורים".

18. לעיתים, בתי המשפט לענייני משפחה מחייבים הורים ליטול חלק בתיאום הורי. לדוגמא: בתמ"ש 29188-05-14 א.ב.מ. נ' ד.ב.מ (30.9.15) חייב כב' השופט זגורי הורים להשתתף בתיאום הורי וקבע כי: "מובהר להורים ולבאי כוחם כי שיתוף הפעולה עם המתאמים ההוריים אינו בגדר המלצה או בקשה אלא מהווה צו שיפוטי לכל דבר ועניין הפרת הצו השיפוטי עלולה להוביל לנקיטת סנקציות כספיות, הכרזה על הקטינים כולם או חלקם כנזקקים.../או הגבלת האפוטרופסות של מי מההורים". ביהמ"ש מצא בסעיפים 19 ו- 68 (א) לחוק הכשרות את העיגון המשפטי לסמכות זו.

19. מאחר שמדובר בהליך שבו יש צורך לדיאלוג ודו שיח בלתי אמצעי בין ההורים, המבקשת סירבה ליטול בו חלק וטענה שלאור האיומים שהיא קיבלה מהמשיב שיהרוג אותה - בגינם אף הוגש כנגד המשיב כתב אישום והוא הורשע על פי הודאתו בעבירה של איומים - אין לחייב אותה לקיים קשר בלתי אמצעי עם המשיב. אני סבור שבנסיבות מקרה דנן, שבו אף התנהל הליך פלילי כנגד האב, יש לכבד את רצונה של האם שלא לשבת בחדר אחד עם האב שאיים להרוג אותה. אכן, ייתכן שטובת הקטין היא שהאם תעבור על מידתה ותסכים לשבת בחדר אחד עם המשיב במסגרת התיאום ההורי. ברם, לא ניתן לחייב את האם לפעול כך וזכותה לא לפגוש את המשיב. יש לכבד ולהתחשב בטענתה ששיבה בחדר אחד עם אדם שאיים להרוג אותה, עלולה לפגוע בה מעבר לפגיעה שהיא כבר חוותה.

20. ניתן להקיש לעניינינו אף מתקנה 16(6) לתקנות יישוב סכסוך המורה שבמקרה שבו הוגש כתב אישום כנגד מי מהצדדים להליך, תקוצר תקופת עיכוב ההליכים ולא יתקיים הליך יישוב סכסוך אם הצד הנפגע מבקש זאת. אם כך נקבע לגבי פגישת מהו"ת, קל וחומר ביחס להליך תיאום הורי שהוא הליך תכופ הרבה יותר, שלא מתקיים בחסות הרשויות ושבן יש צורך בקיום דיאלוג אינטנסיבי והדוק בין ההורים ולא עסקינן רק במסירת אינפורמציה ואפשרויות לפתרון הסכסוך. יצוין כי על אף שהאם הסכימה לתיאום הורי בשנת 2020, אירוע האיומים שבגיניו הורשע המשיב

אירע שנה לאחר מכן ולפיכך לא ניתן להיתלות בהסכמתה לתיאום הורי בעבר, לאור שינוי הנסיבות שאירע מאז.

21. ממילא, אף אם האם תחויב להשתתף במפגשי התיאום ההורי, לא יהיה כל טעם ותועלת במפגשים אלו ללא שיתוף פעולה שלה. לכן לאור התנגדותה הנחרצת לכך, אין לחייבה להשתתף בתיאום ההורי. מטרת התיאום ההורי היא להביא את הצדדים להבנות והחלטות משותפות וקשה מאוד להגיע לתוצאה זו כשקיימת הסתייגות כה חריפה של האם אפילו ממפגש עם האב לאור האלימות שחוותה (ראו: תמ"ש (ת"א) 36621/06 ט.מ. נ' ע.מ. (25.11.09)). גם המשיב מודע לכך שמטרת התיאום ההורי הוא "להגיע להסכמות הדרושות לטיפול המתאים... יציבות בנושא הסדרי ראייה ועוד". בנוסף, קשה עד בלתי אפשרי יהיה לבצע תיאום הורי כאשר בד"כ תנאי מקדים לתחילתו הוא חתימת הסכם בין הצדדים שבו נקבעים "גבולות הגזרה" ודרכי הפעולה בתיאום ההורי ולא ניתן להכריח הורה לחתום על הסכם כזה. גם **החוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה** תשע"ה – 2014 לא מורה על גישור חובה אלא רק מחייב השתתפות בישיבת מהו"ת שבה נמסר בין היתר מידע על האפשרויות השונות העומדות בפני הצדדים ליישוב הסכסוך, לרבות גישור. לפיכך, במקרה דנן, אין מקום לחייב את המבקשת להשתתף בתיאום הורי.

22. יש גם קושי בחיוב הצדדים לשלם עבור תיאום הורי שניתן ע"י איש מקצוע פרטי. ודוק: לא עסקינן בחיוב ההורים לשלם עבור טיפול שהקטין זקוק לו. מדובר על הליך שאמור בסופו של דבר לסייע לקטין ואולם התיאום ההורי הוא כלי עזר לפתרון הסכסוך בין ההורים עצמם ולא מדובר בהליך שהקטין משתתף בו.

23. **סיכומו של דבר:** יש לקבל את הערעור ולבטל את ההוראות הנוספות שבפסק הדין מנימוקים אלו: ביהמ"ש קמא לא היה מוסמך לשנות את ההסכמות שגובשו בין הצדדים ושעוגנו בפסק הדין ממאי ושבמסגרתו נקבע מנגנון לפיו הצדדים יפעלו בהתאם להמלצת הגורם הטיפולי המקצועי של הקטין ואם מי מהצדדים לא יפעל בהתאם להמלצתו תהיה פנייה לבית המשפט במסגרת הגשת בקשה לסעד דחוף בתיק יישוב סכסוך. בית המשפט גם לא היה מוסמך להעניק סעד זה שכלל לא התבקש ואף לא ניתנה לצדדים זכות טיעון לגביו. בנוסף, בנסיבות מקרה דנן לא ניתן היה לחייב את המבקשת להשתתף בתיאום הורי ולא ניתן היה להעניק סמכויות הכרעה רחבות למתאם ההורי, במיוחד שמדובר בגורם פרטי. כמו כן, לא ניתן היה לקבוע שהוראות המתאם ההורי יגברו על המלצות רופא המשפחה של הקטין.

24. משהערעור התקבל, המשיב ישלם למבקשת הוצאות ושכ"ט עו"ד בסך של 5,000 ₪. הערובה על פירותיה, תושב למבקשת באמצעות ב"כ.

25. פסק הדין מותר לפרסום בכפוף להשמטת הפרטים המזהים.

ניתנה היום, כ"ד חשוון תשפ"ד, 08 נובמבר 2023, בהעדר הצדדים.

נפתלי שילה, שופט